

УДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ БАНКІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 8, с. 266–268

Особливості діяльності банків

Суть діяльності банків полягає в перерозподілі грошових потоків між суб'єктами ринку. Хоча промислові підприємства можуть залучати кошти шляхом розміщення боргових цінних паперів, проте банки залишаються незамінними, оскільки лише вони можуть здійснювати розрахунки в народному господарстві.

Ефективність діяльності банківської сфери можна оцінити як здатність банків генерувати нові депозити й надавати нові позики.

Ефективно функціонуюча банківська система повинна забезпечувати оптимальне співвідношення “ризик — капітал” для розміщених на ринку активів. Банки досягають цього шляхом диверсифікації ризиків та ретельного вивчення існуючих можливостей вкладення коштів. Депозиторам банки дають можливість мінімізувати інвестиційний ризик, а позичальникам — мінімізувати ризик ліквідності.

Основна функція банківської діяльності — забезпечувати вартість грошових потоків для інвестованих коштів на тривалих часових проміжках. Окремі інвестори — фізичні особи, промислові підприємства — такої можливості не мають, оскільки не мають достатніх можливостей і експертизи у відстеженні ринкових ризиків та діяльності великих позичальників.

При розміщенні коштів інвестор стикається з двома типами ризиків — інвестиційним та ліквідності.

Інвестиційний ризик реалізується при можливих втратах розміщених коштів через непередбачені обставини. Для зменшення потенційних негативних наслідків інвестиційного ризику необхідно відстежувати діяльність позичальника. Банки, однією з основних функцій яких є надан-

ня позик, ефективніше справляються із цим завданням, оскільки вони мають спеціально підготовлені кадри й розроблені системи моніторингу інвестиційного ризику.

Ризик ліквідності виникає як несподівана потреба в додаткових коштах. Окремі інвестори можуть потрапити у становище, коли їм буде необхідно вийти з довготермінового проекту. Банки, що залучають кошти багатьох окремих інвесторів, здатні обслуговувати довготермінові інвестиційні проекти і повертати кошти окремим інвесторам до закінчення терміну реалізації проекту.

Здатність банків перерозподіляти грошові потоки між суб'єктами господарювання і здійснювати кредитування будь-яких позичальників ставить їх в особливе становище на фінансовому ринку.

Великі промислові підприємства потребують для забезпечення сталості власних грошових потоків банківських позик, бо лише банки можуть надати кошти в достатньому обсязі.

Роль банків на фінансовому ринку України

На сучасному етапі розвитку фінансового ринку України банки не відіграють такої ролі в економіці, як банки в розвинених країнах. Це можна стверджувати на підставі того, що українські банки залучають менше депозитів і розміщують менше кредитів, ніж банки в розвинених країнах. Детальний аналіз, який здійснив Філіп Ротер [2], свідчить про те, що в той час як схильність до заощаджень у населення більшості країн з перехідними економіками, і в Україні в тому числі, перевищує середнє значення цього показника, розрахованого для країн Великої сімки, ефективність діяльності банків, що вимірюється за допомогою грошового мультиплікатора, значно нижча в перехідних економіках.

В Україні реформа фінансового сектору не сприяла поки що значному поліпшенню його функціонування. Після десяти років розвитку українські банки мають три основні проблеми:

- негативно класифіковані позики;
- структура банківського ринку;
- очікувана інфляція.

Перші дві проблеми стосуються фінансової сфери, а третя — сфери макроекономіки.

Великий обсяг негативно класифікованих позик створює подвійну проблему для банківської сфери. По-перше, великий обсяг нестандартних позик знижує довіру до банківської системи, оскільки депозитори мають сумніви щодо здатності банків вчасно повернути депозити та нараховані відсотки. Водночас велика частка негативно класифікованих позик у портфелі змушує банк збільшувати спред між ставками за залученими та розміщеними коштами, для того щоб стандартні позики приносили достатній дохід для формування резервів під нестандартну заборгованість.

Другою проблемою є **структура банківського сектору**. Ця проблема важлива, оскільки концентрація в банківському секторі не сприяє конкуренції. А обмежена конкуренція призводить до обмеження пропозиції позичкових коштів на фінансовому ринку. Обмеження пропозиції дає змогу великим банкам завищувати процентні ставки за кредитами і зменшувати пропоновані ставки за депозитами, що не спонукає населення розміщувати свої заощадження в банках.

Для підвищення конкуренції у фінансовому секторі регулюючі органи не повинні полегшувати вихід на ринок банків-однонок. Метою регулюючих органів повинно бути створення ефективної законодавчої бази, розробка ефективних процедур нагляду та прозорого бухгалтерського обліку, що заохочуватиме вхід на ринок нових гравців — вітчизняних та зарубіжних.

Низькі **інфляційні очікування** і стає макроекономічне середовище спонукають інвесторів укладати довготермінові інвестиційні угоди, що спричинюють справжнє капітальне зростання та нагромадження капіталу як банків, так і промислових підприємств. Нині в Україні як наслідок гіперінфляції 1992–1993 рр. інфляційні очікування надто високі, а тому отримати в банку довготермінову позику неможливо.

Підвищення ефективності діяльності банків

Банки зацікавлені у підвищенні ефективності власної діяльності, оскільки банки з більш якісними портфелями активів мають можливість формувати капітал в більшому обсязі, вчасно сплачу-

ють власні зобов'язання, легко надають нові позики. Це дає їм перевагу над конкурентами, отже, банки з прагматичним керівництвом зацікавлені в оптимізації власних грошових потоків і зменшенні відпливу коштів, викликаного непогашенням позик.

Ефективне управління грошовими потоками банку має на меті:

- зменшення відпливу грошових коштів з банку через збиткові активи;
- збільшення обсягу капіталу банку.

Банк, який допускає менші втрати інвестованих коштів, здатний отримувати більші прибутки, що дає йому можливість залучати кваліфікованіший персонал, зменшувати ставки за позиками, збільшувати обсяг власного капіталу. Зменшення процентних ставок позитивно впливає на економіку, оскільки банки можуть кредитувати не лише короткотермінові спекулятивні угоди, а й довготермінові інвестиційні проекти.

Більша доступність інвестиційних альтернатив впливає на економіку через два окремих процеси: збільшення інвестиційної ефективності й зменшення витрат на перерозподіл капіталу від депозиторів банку до остаточних позичальників. Інвестиційна ефективність економіки повинна підвищуватись внаслідок удосконалення діяльності банків з позичальниками, а також удосконалення процесу управління ризиками. Аналізуючи інформацію про галузі промисловості, підприємств, народного господарства загалом, банки отримують можливість оцінити очікуваний рівень надходжень від інвестиційних проектів і досягти оптимального розміщення ресурсів.

Якщо банку вдасться повністю повернути позики, то його витрати на перерозподіл коштів суб'єктів господарювання зменшаться. Ці витрати можна виміряти як спред між процентними ставками за залученими депозитами та розміщеними кредитами.

Витрати банку зменшуються з набуттям досвіду. Водночас зростаюча пропозиція банківських послуг призводить до загострення конкуренції між банками. З меншими витратами на перерозподіл коштів більше підприємств звертатиметься за банківськими позиками, а отже, більша частка коштів, залучених банками на депозити, спрямовуватиметься на нові інвестиційні проекти.

Загострення конкуренції на банківському ринку призводить до становища, коли неефективні банки нестимуть збитки й будуть змушені залишити ринок. Але банківська система загалом виграє від цього. Вартість залучених фінансових ресурсів зменшиться завдяки підвищенню довіри до

банків з боку населення та суб'єктів господарювання. Стабілізується грошовий обіг.

За умови низької інфляції та стабільності грошової одиниці банки можуть надавати позики підприємствам найсучасніших та найтехнологічніших галузей промисловості, оскільки банки зможуть запропонувати позики на довгий термін і під низький, а отже, вигідний не лише банкам, а й підприємствам, відсоток. Це, у свою чергу, сприятиме зростанню грошових потоків банків завдяки тому, що підприємства зазначених галузей здійснюватимуть розрахунки через банк, який надав їм позику.

Підвищення ефективності діяльності банківської системи сприятиме зменшенню спреду між процентними ставками за розміщеними активами та залученими пасивами, що, у свою чергу, сприятиме збільшенню ставок за залученими депозитами. У результаті вклади населення на депозити в банках зростуть. Споживчі позики теж стануть доступнішими, а населення матиме більше коштів.

Це спричинить збільшення грошей в обігу, а отже, збільшення грошових потоків банків.

Таким чином, банки при досягненні вищої ефективності розміщення капіталу сприятимуть економічному розвитку країни. Потенційні негативні наслідки незадовільної діяльності фінансових посередників, у тому числі банків, спонукають регулюючі органи багатьох країн посилити вимоги до фінансових посередників. Питання підтримки розвитку фінансового сектору особливо важливе для перехідних економік, у тому числі для України.

Література

1. *Rajan Ragh. G., Zingales L.* Financial Dependence and Growth. NBER Working Paper 5758. — Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research, 1996.
2. *Rother Ph. C.* Explaining the Behavior of Financial Intermediation // *Russian and East European Finance and Trade.* — 2001. — Vol. 37, № 3. — May-June. — P. 77–105.